

แนะนำหนังสือกฎหมาย (Law Book Recommendations)

คนไม่ใช่ เขียนตอบอะไรก็ได้

Whatever the Wrong Person Writes is Always Wrong

ปิ่นหยก ศาสน์ประดิษฐ์

นักศึกษาปริญญาตรี สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Pinyok Satpradit

Undergraduate Student, School of Law, Mae Fah Luang University

วันที่รับบทความ 15 กันยายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ 27 พฤศจิกายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ 4 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

หนังสือคนไม่ใช่ เขียนตอบอะไรก็ได้ เขียนโดย นันทข กิจรนนท์ และเทียนศิริ บุญโชควิฑูร เป็นหนังสือที่รวบรวมตัวอย่างการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องตามรูปแบบอันสั่งสมมาจากประสบการณ์การศึกษาและการทำงานของผู้เขียนทั้งสองท่าน เพื่อให้ผู้อ่านได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการเขียนตอบทั้งสองรูปแบบ และสามารถนำไปใช้ในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายได้อย่างถูกต้อง โดยรายละเอียดในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายในแต่ละรายวิชานั้นมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ในหนังสือเล่มนี้จึงแยกรูปแบบการเขียนตอบข้อสอบออกเป็นรายวิชา เพื่อให้ง่ายต่อการสังเกตและทำความเข้าใจ อีกทั้งยังมีการสอดแทรกเทคนิค ข้อสังเกต และข้อพึงระวังในการเขียนตอบข้อสอบ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อ่านนำเอาเทคนิคเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้กับการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ และสามารถทำให้ผู้สอบทำข้อสอบได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีคำถามและคำตอบที่น่าสนใจ ประกอบกับตัวอย่างถ้อยคำที่มักเขียนผิดในการเขียนตอบข้อสอบอีกด้วย ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่กำลังเตรียมสอบกฎหมายในระดับชั้นปริญญาตรี เนติบัณฑิต อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา

คำสำคัญ: ความแตกต่างระหว่างการเขียนตอบที่ไม่ถูกต้องและถูกต้อง, เทคนิคในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย, ผู้ที่กำลังเตรียมสอบกฎหมาย

Abstract

Whatever the Wrong Person Writes is Always Wrong was written by Nantouch Kitranan and Tiansiri Boonchokvittoon is a book which compiles wrong answer writings and right answer writings to the legal exams that accumulated by the both of author's educations and work experiences. This allows the reader to compare the differences between wrong answer writings and right answer writings. It would therefore be useful for writing answers to legal exams in the right way. The details of writing answers to legal exams in each subject share some similarities and, simultaneously, contain differences. Hence, separation of the content into subjects makes it easier for the reader to comprehend the content. It also includes techniques, notices and cautions for writing answers to legal exams for the purpose of guiding the readers to apply these techniques to practice writing in various forms of legal exams and write answers to legal exams faster and more efficiently. Furthermore, there are interesting questions and answers along with the examples of words that are often written incorrectly in writing answers to legal exams as well. Therefore, this book is suitable for people who are preparing for legal exams at the bachelor level, Barrister-at-Law, Assistant Public Prosecutor and Judge Trainee Levels.

Keywords: the difference between a wrong answer writing and a right answer writing, techniques for writing answer to legal exams, people who are preparing for legal exams

ชื่อหนังสือ: คนไม่ใช่ เขียนตอบอะไรก็ผิด

ผู้เขียน: นันทัช กิจรำนันท์ และเทียนศิริ บุญโชควิฑูร

ครั้งที่พิมพ์: พิมพ์ครั้งที่ 3

เดือนและปีที่พิมพ์: พฤษภาคม พ.ศ. 2563

ขนาด: 14.5×21 ซม.

จำนวนหน้า: 184 หน้า

ราคา: 150 บาท

จัดพิมพ์โดย: สำนักพิมพ์วิญญูชน

ISBN: 978-616-269-901-6

หนังสือกฎหมายที่จะมาแนะนำในคอลัมน์ “แนะนำหนังสือกฎหมาย” ได้แก่ “คนไม่ใช่ เขียนตอบอะไรก็ผิด” ซึ่งหนังสือเล่มนี้กำลังเป็นที่สนใจเป็นอย่างมากในขณะนี้ และด้วยกระแสนิยมจากผู้อ่านจำนวนมาก ทำให้หนังสือดังกล่าวมีการจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ต่อเนื่องมาจนถึงครั้งที่ 4 แล้ว โดยผู้แนะนำได้เลือกเล่มที่จัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 3 มาแนะนำให้กับผู้อ่าน เนื่องจากผู้เขียนได้เพิ่มเติมเนื้อหาจากการพิมพ์ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เพื่อให้หนังสือเล่มนี้มีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้น โดยผู้เขียนคือ นันทัช กิจรำนันท์ และเทียนศิริ บุญโชควิฑูร

ก่อนอื่นผู้แนะนำขอกล่าวถึงประวัติของผู้เขียนท่านแรกคือ นันทัช กิจรำนันท์ ผู้เขียนสำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเนติบัณฑิตไทย ปัจจุบันผู้เขียนดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลจังหวัดพัตยา นอกจากนี้ ยังเป็นอาจารย์พิเศษโครงการอบรมเตรียมความพร้อมความรู้สำหรับการศึกษาในระดับเนติบัณฑิต และเทคนิคการเขียนตอบปัญหากฎหมายสารบัญญัติ จัดโดยเนติบัณฑิตยสภา โดยผู้เขียนได้มีผลงานวิชาการ ได้แก่ หนังสือกฎหมายอาญาเปรียบเทียบ

พร้อมคำถามและแนวคำตอบ และเป็นกรรมการตัดสินการแข่งขันโต้เถียงปัญหากฎหมายโดยการแสดงการณด้วยวาจาในศาลอุทธรณ์ ระดับประเทศ (ศาลจำลอง) จัดโดยศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ทั้งนี้ ยังเคยได้รับรางวัล Great Teacher of the Year 2015 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อีกด้วย

ส่วนผู้เขียนอีกท่านหนึ่งคือ เทียนศิริ บุญโชควิฑูร สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนติบัณฑิตไทย และประกาศนียบัตรวิชาชีพนายความ ผู้เขียนเป็นผู้ช่วยรองศาสตราจารย์ ดร.มนินทร์ พงศาปาน อาจารย์ประจำวิชากฎหมายแพ่งหลักทั่วไป คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็นผู้ช่วยอาจารย์ ดร.ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม อาจารย์ประจำวิชากฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีกทั้งยังมีประสบการณ์ในการฝึกงานแผนกกว่าความที่บริษัท Baker & McKenzie ประเทศไทย จำกัด บริษัท Tilleke & Gibbins International จำกัด และบริษัท กฎหมายเอกนิติ จำกัด นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีผลงานวิชาการคือ หนังสือกฎหมายอาญาเปรียบเทียบ พร้อมคำถามและแนวคำตอบ ที่ได้เขียนร่วมกับนักทฤษฎีการันน

และเนื่องด้วยประสบการณ์การทำงานที่สั่งสมมาของผู้เขียนทั้งสองท่าน ทั้งการเป็นอาจารย์กฎหมาย และการเป็นอาจารย์ในโครงการเขียนตอบในระดับเนติบัณฑิตของผู้เขียน ทำให้ได้อ่านการเขียนตอบข้อสอบของผู้สอบมาเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนจึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายเป็นอย่างยิ่ง

โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 บท ได้แก่

บทที่ 1 ตัวอย่างการเขียนตอบที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องในระดับขั้นปริญญาตรี

- 1.1 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 1.2 กฎหมายอาญา
- 1.3 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- 1.4 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 1.5 กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน
- 1.6 กฎหมายมหาชน
- 1.7 กฎหมายปกครอง
- 1.8 กฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

บทที่ 2 ตัวอย่างการเขียนตอบที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องในระดับชั้นสนามสอบของเนติบัณฑิต อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา

- 2.1 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- 2.2 กฎหมายอาญา
- 2.3 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- 2.4 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 2.5 กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน
- 2.6 กฎหมายปกครอง
- 2.7 กฎหมายรัฐธรรมนูญ
- 2.8 กฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

บทที่ 3 คำถามคำตอบที่...สงสัยเกี่ยวกับการเขียนตอบ

- 3.1 ถามตอบเกี่ยวกับการเขียนตอบข้อสอบ
- 3.2 ถ้อยคำที่มักเขียนตอบข้อสอบ
- 3.3 ภาพตัวอย่างการเขียนตอบที่ไม่สมบูรณ์
- 3.4 เกม빙โก

จากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหนังสือเล่มนี้ได้ให้ตัวอย่างการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายโดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับชั้น ซึ่งระดับชั้นแรกคือ ระดับชั้นปริญญาตรี และระดับชั้นที่สองคือ ระดับชั้นสนามสอบของเนติบัณฑิต อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา โดยในแต่ละระดับชั้นจะประกอบไปด้วย 8 รายวิชา ได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน กฎหมายมหาชน กฎหมายปกครอง และกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เพื่อผู้อ่านเห็นถึงความแตกต่างในการเขียนตอบของแต่ละระดับชั้นและในแต่ละรายวิชาได้อย่างชัดเจน

เนื่องด้วยผู้แนะนำกำลังศึกษาอยู่ในสำนักวิชานิติศาสตร์ระดับชั้นปริญญาตรี ผู้แนะนำจึงหยิบยกเนื้อหาในส่วนของตัวอย่างการเขียนตอบที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องในระดับชั้นปริญญาตรีในบทที่ 1 โดยจะหยิบยกเนื้อหาขึ้นมาเป็นตัวอย่างจำนวน 3 รายวิชา ได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา และกฎหมายมหาชน ทั้งนี้ ผู้แนะนำก็ยังเลือกเนื้อหาในส่วนของคำถามคำตอบที่สงสัยเกี่ยวกับการเขียนตอบในบทที่ 3 มาเป็นตัวอย่างให้กับผู้อ่านอีกด้วย เนื่องจากมีหลายคำถามที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

โดยก่อนที่จะเริ่มเนื้อหาในบทที่ 1 เรื่องตัวอย่างการเขียนตอบที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องในระดับชั้นปริญญาตรี และบทที่ 3 เรื่องคำถามคำตอบที่สงสัยเกี่ยวกับการเขียนตอบ ผู้แนะนำ

ขอกล่าวถึงความสำคัญของการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายและประเภทของข้อสอบกฎหมายเสียก่อน เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความสำคัญของการเขียนตอบและประเภทของข้อสอบกฎหมายในภาพรวมก่อนที่จะไปคูตัวอย่างการเขียนตอบที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องในแต่ละรายวิชา

การเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย คือการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดต่าง ๆ ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้อย่างเป็นลำดับ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดเหตุผลทางกฎหมายออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจ หรืออาจเรียกได้ว่าการเขียนตอบเป็นหัวใจสำคัญในการสื่อสารหลักกฎหมายในรูปแบบหนึ่งไม่ว่านักกฎหมายจะมีความรู้ทางกฎหมายมากมายเพียงใดและแม่นยำเพียงใด แต่หากขาดทักษะและความสามารถในการเรียบเรียงหลักกฎหมายออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ก็ย่อมไม่ต่างกับนักรบที่มีดาบแต่ใช้ไม่เป็น รบอย่างไรก็ไม่มีความชนะ¹ อย่างไรก็ตาม การที่จะถ่ายทอดเรื่องราวความคิดต่าง ๆ ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้นั้นจะต้องผ่านการอ่านและทำความเข้าใจในวิชากฎหมายนั้น ๆ รวมถึงการฝึกฝนเขียนตอบข้อสอบกฎหมายโดยการให้เหตุผลทางกฎหมายประกอบด้วย ซึ่งในเรื่องของเทคนิคการเรียนและการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายนั้น ผู้อ่านสามารถไปอ่านบทความเรื่อง “คู่มือวางแผนการสอบและหลักการเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย ในระดับนิติศาสตรบัณฑิต เนติบัณฑิตไทย อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา พร้อมการเตรียมตัวศึกษาต่อระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิตในต่างประเทศ” โดยผู้เขียนคือ พลภวิชัย พันธุ์คำเกิด และวรัญญา ตรงพิสุทธิ์ศักดิ์ ซึ่งผู้แนะนำเป็นผู้เขียนบทความดังกล่าวลงในคอลัมน์แนะนำหนังสือกฎหมาย วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2563)

สำหรับประเภทของข้อสอบกฎหมายนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ ข้อสอบบรรยาย และข้อสอบอุทาหรณ์ หรือที่ถูกเรียกกันโดยนักศึกษากฎหมายว่าข้อสอบตุ๊กตา โดยข้อสอบบรรยายคือข้อสอบที่ถามว่า อะไรคืออะไร หรือถามเกี่ยวกับลักษณะของสิ่งที่ถาม ให้ผู้ตอบชี้แจง อธิบาย แสดงความเห็น หรือเปรียบเทียบ โดยไม่มีข้อเท็จจริงในข้อสอบที่ผู้ถามให้ผู้สอบต้องตอบตามนั้น² ส่วนข้อสอบอุทาหรณ์หรือข้อสอบตุ๊กตาคือข้อสอบที่ให้ข้อเท็จจริงอันเป็นฐานให้เราวินิจฉัยไปตามนั้นโดยการตอบข้อสอบ³ อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีข้อสอบก็จะมีทั้งข้อสอบ

¹ นันทัช กิรณันท์ และเทียนศิริ บุญโชควิฑูร, คนไม่ใช่ เขียนตอบอะไรก็ผิด, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2563), คำนำ.

² พลภวิชัย พันธุ์คำเกิด และวรัญญา ตรงพิสุทธิ์ศักดิ์, คู่มือวางแผนการสอบและหลักการเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย ในระดับนิติศาสตรบัณฑิต เนติบัณฑิตไทย อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา พร้อมการเตรียมตัวศึกษาต่อระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิตในต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร, 2562), หน้า 241.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 247.

บรรยายและข้อสอบอุทธรณ์อยู่ในข้อเดียวกันด้วย หรือที่เรียกว่าข้อสอบอุทธรณ์ควบบรรยาย โดยจะมีปัญหามาให้เราวินิจฉัย และมีประเด็นทางวิชาการมาให้เราแจกแจงด้วยนั่นเอง

โดยในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนจะนำตัวอย่างข้อสอบหรือคำถามของข้อนั้น ๆ ขึ้นก่อนตามด้วยการเขียนตอบที่ไม่ถูกต้อง และการเขียนตอบที่ถูกต้องตามลำดับ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติม เทคนิค ข้อสังเกต และข้อพึงระวังจะอยู่ในการอ้างอิงเชิงอรรถท้ายหน้า (footnote) อนึ่ง ข้อสอบที่ผู้เขียนนำมาเป็นตัวอย่างนั้นจะเป็นข้อสอบในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำหรับตัวอย่างการเขียนตอบที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องในระดับชั้นปริญญาตรีในบทที่ 1 ในส่วนของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เขียนได้หยิบยกข้อสอบวิชากฎหมายลักษณะหนี้ และวิชากฎหมายลักษณะตัวแทน ในรูปแบบของข้อสอบอุทธรณ์ขึ้นมาเป็นตัวอย่าง โดยประเด็นแรก que ผู้เขียนได้กล่าวถึงนั่นก็คือ เรื่องการนำข้อเท็จจริงในคำถามมาเขียนตอบ ซึ่งในเรื่องนี้ตอนที่ผู้แนะนำยังเป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 ผู้แนะนำก็มักจะได้ยินปัญหาเกี่ยวกับการนำข้อเท็จจริงที่คำถามให้มาทั้งหมดมาเขียนตอบ ทำให้ทำข้อสอบไม่ทันเวลาบ้าง หรือทำให้จับสาระสำคัญของข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องบ้าง และมีอาจารย์กฎหมายหลายท่านที่พร่ำสอนนักศึกษาหลายครั้งว่า “อย่าลอกข้อเท็จจริงในโจทย์ทั้งหมดมาตอบ” โดยผู้เขียนได้แนะนำให้ผู้สอบเลือกเฉพาะข้อเท็จจริงที่จะนำมาวินิจฉัยกับบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น⁴ เพราะนอกจากจะเป็นการประหยัดเวลาในการทำข้อสอบแล้ว ยังทำให้ผู้สอบจับสาระสำคัญของข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้องและแม่นยำอีกด้วย

อีกประเด็นหนึ่งที่ดูเหมือนจะเป็นเพียงประเด็นเล็ก ๆ แต่ก็มีความสำคัญมาก ได้แก่ เรื่องการนำบัญญัติของกฎหมายมาปรับใช้ในการเขียนตอบ โดยปัญหาที่พบบ่อยคือ การย่อคำว่า “มาตรา” และคำว่า “วรรค” ตัวอย่างเช่น ม. 219 ว. 2 เป็นต้น ซึ่งในการเขียนตอบนั้นผู้สอบไม่ควรเขียนย่อ โดยผู้เขียนได้ให้เหตุผลว่า ถ้อยคำดังกล่าวนี้ไม่มีการย่ออย่างเป็นทางการ อีกทั้งการเขียนถ้อยคำดังกล่าวก็ไม่ได้ใช้เวลานานและไม่เป็นการเสียเวลาแก่ผู้เขียนมากเกินสมควร รวมถึงในกรณีที่มาตราใดมีมากกว่าหนึ่งวรรค ผู้สอบควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นกรณีตามวรรคใด เพื่อให้คำตอบสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาปรับใช้นั้น ผู้เขียนได้แนะนำว่า ผู้สอบสามารถนำเอาเฉพาะข้อความในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องมาเขียนตอบ เพราะจะทำให้ผู้ตรวจข้อสอบเห็นว่า ผู้สอบสามารถจับประเด็นในคำถามได้และตอบตรงประเด็นคำถาม⁵

⁴ นันทัช กิจรนนันท์ และเทียนศิริ บุญโชควิฑูร, คนไม่ใช่ เขียนตอบอะไรก็ผิด, หน้า 12.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

และประเด็นสุดท้ายที่ผู้เขียนพบปัญหาค่อนข้างบ่อยคือ การใช้ถ้อยคำในตัวบท ซึ่งถ้าหากในข้อเท็จจริงใดมีถ้อยคำซึ่งเป็นถ้อยคำที่มีอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายอย่างชัดเจนแล้ว ผู้สอบก็ควรจะใช้ถ้อยคำในตัวบทนั้น จะใช้ถ้อยคำอื่นที่ไม่ใช่ถ้อยคำในตัวบทไม่ได้ ตัวอย่างเช่น กรณีคำว่า “พ้นวิสัย” เป็นถ้อยคำในตัวบท ดังนั้น ผู้สอบจึงไม่อาจใช้คำว่า “ไม่อยู่ในวิสัย” ซึ่งไม่ใช่ถ้อยคำในตัวบท⁶ เนื่องจากการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกับถ้อยคำในตัวบทนั้นอาจทำให้ข้อเท็จจริงนั้นไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายนั่นเอง

สำหรับการเขียนตอบวิชากฎหมายลักษณะหนี้ ผู้เขียนได้อธิบายว่า บทบัญญัติของกฎหมายส่วนใหญ่มักจะเป็นกรณีที่ผู้สอบต้องอธิบายความหมายของถ้อยคำในบทบัญญัตินั้นเพิ่มเติม เพื่อความเข้าใจและทำให้บทบัญญัติของกฎหมายนั้นชัดเจนและสมบูรณ์ครบถ้วน⁷ ในเรื่องนี้มีอาจารย์ท่านหนึ่งที่สอนผู้แนะนำในเรื่องของการเขียนตอบกล่าวไว้ว่า ในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายจะต้องเขียนอธิบายความหมายถ้อยคำในตัวบทให้ชัดเจนและครบถ้วนเปรียบเสมือนอาจารย์ผู้ตรวจข้อสอบเป็นบุคคลที่ไม่เคยเรียนกฎหมายมาก่อน แต่สามารถอ่านและเข้าใจถ้อยคำในตัวบทที่เราเขียนตอบข้อสอบได้ เนื่องจากถ้อยคำในตัวบทบางถ้อยคำนั้นอาจมีความหมายที่แตกต่างกับถ้อยคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันได้ เช่น คำว่า “ผิดนัด” ในมาตรา 224 วรรคหนึ่ง หรือคำว่า “บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลากออก” ในมาตรา 237 วรรคหนึ่ง เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้อธิบายถึงการเขียนตอบวิชากฎหมายลักษณะตัวแทนไว้ว่า ความสำคัญของการเขียนตอบวิชากฎหมายลักษณะตัวแทนคือ ผู้สอบจำเป็นต้องแยกให้ได้ว่าตัวละครในข้อสอบเป็นตัวแทนประเภทใด⁸ เนื่องจากตัวแทนมีหลายประเภท โดยประเภทของตัวแทนสามารถพิจารณาได้หลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาจากวิธีการเกิดขึ้นของตัวแทน บำเหน็จของตัวแทน และขอบเขตอำนาจของตัวแทน โดยตัวแทนแต่ละประเภทนั้นก็จะมีวัตถุประสงค์ คุณสมบัติเฉพาะของการเป็นตัวแทน และขอบเขตอำนาจทำการแทนตัวการที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้สอบจะต้องศึกษาเรื่องประเภทของตัวแทนอย่างละเอียด จึงจะสามารถทำข้อสอบวิชากฎหมายลักษณะตัวแทนได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ต่อมาในส่วนของกฎหมายอาญา ซึ่งในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายอาญาก็จะไม่แตกต่างจากการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มากนัก เพียงแต่การเขียนตอบข้อสอบกฎหมายอาญาจะต้องวินิจฉัยตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา โดยโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาหมายถึงส่วนประกอบที่นำไปพิจารณาว่าบุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่ ซึ่งในการเขียนตอบผู้สอบต้องสามารถจำแนกหลักเกณฑ์ทั้ง 6 ข้อให้ครบถ้วน ดังนี้

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

(1) ต้องมี “การกระทำ” (2) การกระทำนั้นครบองค์ประกอบ “ภายนอก” ของความผิดนั้น ๆ (3) การกระทำนั้นครบองค์ประกอบ “ภายใน” ของความผิดนั้น ๆ (4) มี “ความสัมพันธ์” ระหว่างการกระทำกับผล (5) ไม่มีเหตุ “ยกเว้นความผิด” และ (6) ไม่มี “เหตุยกเว้นโทษ”⁹

แต่อย่างไรก็ดี ในการทำข้อสอบผู้สอบจะต้องพิจารณาประเด็นที่ข้อสอบต้องการจะถามให้ชัดเจน โดยผู้เขียนได้อธิบายว่า การกระทำความผิดอาญาในแต่ละครั้งอาจเป็นเรื่องเขตอำนาจศาล หรืออาจเป็นเรื่องฐานความผิด ซึ่งถ้าหากเป็นกรณีเรื่องเขตอำนาจศาล ผู้สอบไม่จำเป็นต้องอธิบายและวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของฐานความผิดมากเกินไป เนื่องจากจะทำให้ผู้ตรวจข้อสอบเห็นว่า ผู้สอบตอบข้อสอบไม่ตรงประเด็น¹⁰ และเป็นการเสียเวลาทำข้อสอบภายในระยะเวลาที่จำกัด

ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างข้อสอบกฎหมายอาญาในเรื่องของเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายอาญาไว้ด้วย โดยในการเขียนตอบข้อสอบอาญาเรื่องเขตอำนาจศาลนั้น ผู้สอบจำต้องพิจารณาและตอบไล่ตั้งแต่มาตราที่ว่าด้วยการกระทำความผิดในราชอาณาจักร ไปจนถึงมาตราที่ว่าด้วยการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ถึงแม้ว่าจะเป็นข้อสอบที่แนวคำตอบคือเรื่องนอกราชอาณาจักรก็ตาม¹¹ โดยผู้เขียนได้ให้เหตุผลว่า การเขียนตอบข้อสอบดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้สอบเข้าใจภาพรวมของโครงสร้างของเขตอำนาจศาลในคดีอาญาได้อย่างถูกต้อง

สำหรับประเด็นแรกที่ผู้เขียนได้อธิบายถึงการเขียนตอบวิชากฎหมายอาญาก็คือ โดยทั่วไปบทบัญญัติของกฎหมายอาญามีลักษณะที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบความผิดหรือองค์ประกอบทางข้อเท็จจริงหลายองค์ประกอบ ซึ่งในการนำบทบัญญัตินี้มาปรับใช้กับข้อเท็จจริงนั้น ผู้เขียนแนะนำให้ผู้สอบเลือกเอาเฉพาะองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคำถามเท่านั้น¹² เพราะถ้าหากผู้สอบนำทุกองค์ประกอบทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง กับประเด็นคำถามมาตอบนั้นเปรียบเสมือนการตอบแบบหว่านแห ที่ผู้สอบคิดว่าจะต้องมีองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งที่ถูกต้องและได้คะแนนบ้าง แต่นั่นอาจเป็นจุดทำให้ผู้สอบไม่ได้คะแนนในประเด็นนั้นเลยก็ได้ เนื่องจากเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้สอบไม่ได้เข้าใจและไม่ได้ทราบประเด็นของคำถามอย่างถูกต้องและชัดเจน อีกทั้งยังเป็นการเสียเวลาในการเขียนตอบข้อสอบด้วย

⁹ วิวรรณ ดำรงค์กุลนันท์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2562), หน้า 153.

¹⁰ นันทชัย กิจรณันท์ และเทียนศิริ บุญโชควิฑูร, คนไม่ใช่ เขียนตอบอะไรก็ผิด, หน้า 26.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

ประเด็นต่อมาคือ เรื่องการกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญา โดยส่วนใหญ่แล้วในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายอาญานั้นไม่จำเป็นต้องเขียนว่าผู้กระทำความผิดนั้น ๆ จะต้องได้รับโทษทางอาญาอย่างไรบ้าง แต่อย่างไรก็ดี เมื่อเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาเป็นกรณีพิเศษ เช่น กรณีพยายามกระทำความผิด ตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ผู้เขียนได้แนะนำให้ผู้สอบตอบโทษทางกฎหมายมาด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีเรื่องการพยายามกระทำความผิดให้ตอบเพิ่มว่า “ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”¹³ เพื่อให้คำตอบของผู้สอบสมบูรณ์และครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

และประเด็นสุดท้ายที่พบเจอค่อนข้างบ่อยในการเขียนตอบวิชากฎหมายอาญานั้นก็คือ การอ้างบทบัญญัติทั่วไปในภาค 1 ซึ่งนักกฎหมายมักนิยมใช้คำว่า “ประกอบ” มากกว่าคำว่า “และ” เมื่อต้องใช้ควบคู่ไปกับบทบัญญัติภาคความผิดในภาค 2¹⁴ ยกตัวอย่างเช่น นายแดงมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 288 ประกอบมาตรา 80 เป็นต้น แต่ในประเด็นนี้ผู้แนะนำเคยตั้งข้อสงสัยว่า ทำไมเราจึงต้องเขียนว่า มาตรา 288 ประกอบมาตรา 80 และเราสามารถเขียนว่า มาตรา 80 ประกอบมาตรา 288 ได้หรือไม่ ซึ่งผู้แนะนำก็ได้รับคำตอบจากอาจารย์ที่สอนกฎหมายอาญาว่า ในการกระทำความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นนั้น บทบัญญัติกฎหมายที่เป็นประธานหลักก็คือ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น มาตรา 288 แต่ผู้ลงมือกระทำความผิดกระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผล ซึ่งเป็นการพยายามกระทำความผิดตามมาตรา 80 ดังนั้น ในการเขียนตอบจึงต้องเขียนบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นประธานหลักก่อนเสมอนั่นเอง

อนึ่ง ผู้เขียนได้ให้ข้อพึงระวังในการเขียนตอบกฎหมายอาญาไว้ว่า ผู้สอบต้องอ่านข้อสอบให้ชัดเจนและถี่ถ้วนเสมอ โดยเฉพาะการอ่านคำถามของข้อสอบให้ชัดเจนว่า คำถามถามอะไร เพราะข้อสอบอาจจะบรรยายข้อเท็จจริงใดมา แต่คำถามไม่ได้ถาม ซึ่งจะเป็นการที่ผู้สอบตอบนอกเหนือจากคำถาม นอกจากจะทำให้ผู้สอบเสียเวลาในการเขียนตอบแล้ว ก็อาจส่งผลให้ผู้ตรวจข้อสอบหักคะแนนได้ด้วย เพราะถือว่าผู้สอบไม่มีความรอบคอบเพียงพอในสายวิชาชีพกฎหมายที่จำเป็นต้องมีความรอบคอบอย่างยิ่ง¹⁵ ในข้อนี้ เมื่อตอนที่ผู้แนะนำยังเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ผู้แนะนำเคยเสียเวลาไปกับการเขียนตอบในประเด็นที่คำถามไม่ได้ถาม เนื่องจากผู้แนะนำเข้าใจว่า เมื่อให้ข้อเท็จจริงมาแล้ว ถึงแม้โจทย์จะไม่ได้ถามเราก็ควรจะตอบเพื่อเป็นการแสดงให้ผู้ตรวจเห็นว่าเรามีความรู้ที่จะเขียนตอบข้อสอบในเรื่องนั้น ๆ แต่นั่นเป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะนอกจากผู้แนะนำจะไม่ได้คะแนนในส่วนที่เขียนตอบไปในประเด็นที่

¹³ เรื่องเดียวกัน

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

คำถามไม่ได้ถามนั้นแล้ว ก็ยังทำให้เสียเวลาในการเขียนตอบประเด็นอื่น ๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่คำถามถามอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดี ประสบการณ์ครั้งนั้นก็จะเป็นบทเรียนให้ผู้แนะนำอ่านคำถามและเขียนตอบข้อสอบด้วยความรอบคอบและมีสติอยู่เสมอ เช่นนี้ผู้แนะนำจึงคิดว่าการอ่านคำถามให้ชัดเจนถี่ถ้วนและตอบให้ตรงคำถามนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย

และสุดท้ายในส่วนของการสอบวิชากฎหมายมหาชน โดยส่วนใหญ่แล้วข้อสอบวิชากฎหมายมหาชนจะเป็นรูปแบบของข้อสอบบรรยาย และมักจะเป็นข้อสอบที่ให้เปรียบเทียบหรือข้อสอบที่ให้อธิบายหลักการต่าง ๆ ของกฎหมายมหาชน รวมถึงให้ยกตัวอย่างประกอบด้วยหรือการให้วิเคราะห์หรือวิจารณ์ เป็นต้น ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้หยิบยกข้อสอบบรรยายในลักษณะที่เป็นข้อสอบเปรียบเทียบขึ้นมาเป็นตัวอย่าง โดยข้อสอบที่ให้เปรียบเทียบนี้นอกจากจะเน้นหนักที่ความจดจำเนื้อหาของส่วนที่ถามแล้ว ก็ยังต้องใช้ความเข้าใจในการเชื่อมโยงเนื้อหาและความสามารถในการจัดแบ่งหมวดหมู่ที่ชัดเจน มาประกอบการวินิจฉัยด้วย¹⁶ ซึ่งเทคนิคที่สำคัญในการเขียนตอบข้อสอบในลักษณะดังกล่าวนั้นก็คือ ผู้สอบไม่ควรเริ่มต้นเขียนตอบด้วยการเปรียบเทียบความแตกต่างทันทีโดยปราศจากการเกริ่นนำถ้อยคำหลักในคำถามก่อน¹⁷ โดยการเขียนตอบข้อสอบในลักษณะที่เป็นข้อสอบเปรียบเทียบนั้น โดยทั่วไปมักจะมีโครงสร้างที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนของความนำ ส่วนของการอธิบาย และส่วนของการวิเคราะห์และตอบคำถาม

สำหรับย่อหน้าที่หนึ่ง ผู้เขียนได้แนะนำให้ผู้สอบเริ่มย่อหน้าแรกด้วยการเขียนความนำ กล่าวคือ การเขียนที่มากเกี่ยวกับคำถามและเขียนเปิดทางว่า ในย่อหน้าต่อ ๆ ไป ผู้สอบจะเขียนประเด็นอะไรบ้างในแต่ละย่อหน้า¹⁸ เพื่อให้ผู้ตรวจเห็นถึงภาพรวมของขอบเขตคำตอบที่เราจะอธิบายทั้งหมด

ต่อมาในส่วนของการอธิบาย สำหรับย่อหน้าที่สองคือ ให้ผู้สอบอธิบายถ้อยคำหลักคำแรกในคำถาม และสำหรับย่อหน้าที่สามคือ ให้ผู้สอบอธิบายถ้อยคำหลักคำที่สองในคำถาม¹⁹ ซึ่งเป็นการอธิบายว่าถ้อยคำนั้นมีความหมายอย่างไร โดยควรยกตัวอย่างประกอบด้วย เพื่อให้คำตอบมีความสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นให้ผู้ตรวจเห็นว่าผู้สอบมีความเข้าใจในประเด็นที่ถามได้เป็นอย่างดี

¹⁶ พลภวิชัย พันธุ์คำเกิด และวรัญญา ตรงพิสุทธิ์ศักดิ์, คู่มือวางแผนการสอบและหลักการเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย ในระดับนิติศาสตรบัณฑิต เนติบัณฑิตไทย อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา พร้อมการเตรียมตัวศึกษาต่อระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิตในต่างประเทศ, หน้า 246.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน

และสำหรับย่อหน้าที่สี่คือ ส่วนของการวิเคราะห์และตอบคำถาม ซึ่งหากเป็นข้อสอบในลักษณะที่เป็นข้อสอบเปรียบเทียบ ผู้สอบจะต้องอ่านคำถามอย่างรอบคอบว่าคำถามให้เปรียบเทียบในเรื่องใดหรือประเด็นใด เนื่องจากการให้เปรียบเทียบนั้นมีทั้งให้เปรียบเทียบความเหมือน (compare) และความต่าง (contrast) แต่อย่างไรก็ดี การเขียนตอบในส่วนนี้ หากเป็นการเปรียบเทียบที่มีหลายประเด็น ให้ผู้สอบขึ้นย่อหน้าใหม่ทุกครั้งเมื่อต้องการที่จะขึ้นประเด็นใหม่ และผู้สอบควรเขียนประโยคหลัก (main idea) ไว้ตั้งแต่ประโยคแรกของย่อหน้าเลยว่า ผู้สอบจะเขียนตอบและอธิบายเรื่องอะไร²⁰ โดยผู้เขียนได้ให้เหตุผลว่า การเขียนตอบเช่นนี้จะทำให้ง่ายต่อการตรวจข้อสอบ และเป็นการแสดงให้ผู้ตรวจเห็นว่างานเขียนของผู้สอบมีประเด็นที่ชัดเจนนั่นเอง

นอกจากเนื้อหาทั้ง 3 ส่วนแล้ว สิ่งสำคัญในการเขียนตอบข้อสอบบรรยายก็คือ การยกตัวอย่างโดยไม่คำนึงว่าในคำถามจะมีการให้ยกตัวอย่างหรือไม่ ให้ผู้สอบเขียนตอบและยกตัวอย่างด้วยเสมอ เพื่อเป็นการสนับสนุนคำตอบที่ผู้สอบได้เขียนมา ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายว่าการยกตัวอย่างประกอบนั้นจะทำให้ผู้ตรวจเข้าใจว่า ผู้สอบเข้าใจเนื้อหาของเรื่องนั้น ๆ จริง ๆ ไม่ใช่เพียงแค่จดจำเนื้อหาของเรื่องนั้น ๆ มาสอบเท่านั้น²¹ แต่มีข้อควรระมัดระวังว่าตัวอย่างนั้นจะต้องเป็นตัวอย่างที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำลังอธิบายอยู่ด้วย

จากการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายในระดับปริญญาตรีทั้งสามวิชาที่ผู้แนะนำได้หยิบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้อ่าน ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา และกฎหมายมหาชน จะสังเกตได้ว่าการเขียนตอบข้อสอบในแต่ละรายวิชานั้นมีทั้งจุดที่เหมือนและจุดที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งสำคัญในการเขียนตอบคือ การวางแผนความคิดก่อนที่จะเขียนตอบอย่างรอบคอบ และมีเทคนิคที่ดีในการเขียนตอบข้อสอบ ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนก็ได้สอดแทรกเทคนิคการเขียนตอบข้อสอบให้ได้คะแนนดีอยู่ในหลายส่วน แต่อย่างไรก็ดี การที่จะเขียนตอบข้อสอบให้สื่อสารหลักกฎหมายออกมาได้ดีนั้นก็ต้องผ่านการฝึกฝนเขียนตอบมาอย่างสม่ำเสมอด้วยเช่นกัน

และเนื่องจากบทที่ 3 เป็นส่วนของคำถามคำตอบที่ส่งสัยเกี่ยวกับการเขียนตอบข้อสอบ ซึ่งผู้แนะนำเห็นว่ามีความสำคัญมากที่ค่อนข้างน่าสนใจและเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน ผู้แนะนำจึงขอหยิบยกบางคำถามคำตอบมาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

คำถามแรกที่ผู้แนะนำเห็นว่ามีความสำคัญมากในการเขียนตอบข้อสอบคือ เขียนตอบอย่างไรไม่ให้กววน ซึ่งผู้เขียนได้ให้คำตอบว่า เมื่อการเขียนตอบคือการถ่ายทอดความคิดออกมา ดังนั้น ความคิดที่เป็นระบบจะทำให้การเขียนตอบเป็นระบบ และการเขียนที่เป็นระบบย่อมต้องวางโครงและลำดับความคิดในการเขียน โดยผู้เขียนได้นำการเขียนตอบไป

²⁰ เรื่องเดียวกัน

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

เปรียบเทียบกับในการทำโจทย์วิชาคณิตศาสตร์ที่ผู้สอบต้องแสดงกระบวนการคิดแสดงเหตุผลว่าทำไมถึงได้คำตอบนี้มา ถ้ากระบวนการคิดถูก แม้พินิจคำตอบผิดก็ยังสมควรได้คะแนน ต่างจากกรณีที่ผู้สอบตอบแบบพินิจถูกแต่ไม่มีกระบวนการคิดเลยเป็นเรื่องของการเดาถูกไม่สมควรได้คะแนน²²

และคำถามสุดท้ายที่ผู้แนะนำเลือกมาเป็นตัวอย่างคือ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับลายมือเพื่อให้เขียนให้ได้คะแนนดี ผู้เขียนได้ให้คำตอบโดยการอธิบายว่า ส่วนใหญ่ท่านอาจารย์ผู้ตรวจเป็นผู้ทรงความรู้ผ่านชีวิตและผ่านการใช้สายตามามาก ดังนั้น จึงอย่าทรมานท่านด้วยการเขียนตัวเล็ก ๆ ซึ่งในกรณีนี้แก้ไขได้อย่างง่ายโดยการใช้อปากกาเส้นหนา ๆ และเขียนตัวใหญ่ ๆ นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่กระดาษคำตอบดูสกรปรกจนไม่อาจอ่านให้เข้าใจในคำตอบได้ ผู้ตรวจจะไม่อยากอ่าน ส่วนเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยข้อสุดท้ายคือ ผู้สอบควรขึ้นย่อหน้าใหม่เสมอเมื่อขึ้นประเด็นใหม่ จำไว้ว่า ไม่ว่าผู้สอบจะเขียนดีเพียงใด หากอาจารย์อ่านไม่ออกแล้ว ก็เหมือนท่านบอกกรีก แต่อีกฝ่ายไม่ได้ยิน²³ ผู้แนะนำเลือกคำถามนี้มาเพราะเห็นว่าเรื่องลายมือนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการเขียนตอบข้อสอบ แต่หลาย ๆ คนมักมองข้ามไป รวมถึงผู้แนะนำเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องของลายมือ ซึ่งผู้แนะนำได้อ่านทบทวนคำตอบของตัวเองที่รีบเขียนตอบข้อสอบในห้องสอบ แต่ผู้แนะนำอ่านลายมือของตัวเองไม่ออก เนื่องจากผู้แนะนำลายมือไม่สวยและเขียนตัวเล็ก ประกอบกับการที่ต้องเขียนในสภาวะที่มีเวลามากด้นนั้นจึงเป็นจุดที่ทำให้ผู้แนะนำคิดได้ว่าขนาดเรายังอ่านลายมือที่เราเป็นคนเขียนเองไม่ออก แล้วผู้ตรวจจะอ่านคำตอบที่เราเขียนออกได้อย่างไร และหลังจากนั้นผู้แนะนำก็ต้องพยายามฝึกเขียนให้ตัวใหญ่และอ่านง่ายขึ้น ผู้แนะนำคิดว่าคำถามนี้คงเป็นคำถามที่ทำให้ผู้อ่านหันมาตระหนักถึงลายมือของตัวเองมากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ตรวจแล้ว ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สอบเองด้วย และในการตอบคำถามข้อนี้ของผู้เขียนยังทำให้เห็นถึงการมีอารมณ์ขันของผู้เขียนอีกด้วย ซึ่งทำให้หนังสือเล่มนี้ดูมีสีสันและน่าอ่านมากยิ่งขึ้น

นอกจากตัวอย่างการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องในระดับชั้นปริญญาตรี และเทคนิคที่น่าสนใจต่าง ๆ ในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย ไปจนถึงคำถามคำตอบเกี่ยวกับการเขียนตอบที่ผู้แนะนำหยิบยกมาเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้อ่านดังที่กล่าวไปแล้ว ผู้เขียนก็ยังได้อธิบายถึงเทคนิค ข้อสังเกต และข้อพึงระวังในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายในระดับชั้นอื่น ๆ รวมถึงการรวบรวมถ้อยคำที่มักเขียนผิดในการเขียนตอบข้อสอบ และภาพตัวอย่างการเขียนตอบที่ไม่สมบูรณ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาและเห็นภาพได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีเกมบิงโกเกี่ยวกับถ้อยคำที่เขียนไม่ถูกต้อง เพื่อเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานและสอดแทรกความรู้ให้แก่ผู้อ่านอีกด้วย ทั้งนี้ สารบัญในหนังสือเล่มนี้ได้มีการแบ่งหมวดหมู่เป็น

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 155.

²³ เรื่องเดียวกัน

ระดับชั้นและรายวิชาอย่างชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการค้นหาในเนื้อหาที่สนใจได้โดยง่าย และเนื่องด้วยผู้เขียนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การเป็นอาจารย์ที่ได้อ่านการเขียนตอบข้อสอบของผู้สอบมามากมาย ตลอดจนประสบการณ์จากการสอนโครงการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายระดับเนติบัณฑิต อันเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าหนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเขียนตอบข้อสอบอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ผู้เขียนยังใช้ภาษาที่อ่านง่ายและเป็นกันเอง ประกอบกับการมีอารมณ์ขันของผู้เขียนที่ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินและสนุกสนานไปกับการอ่านและยังได้รับความรู้เกี่ยวกับการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายอีกมากมาย แต่อย่างไรก็ดี หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอในรูปแบบของการยกตัวอย่างข้อสอบบางประเภท หรือข้อสอบในบางรายวิชา เพื่อให้เห็นจุดที่ไม่ถูกต้องและถูกต้องเฉพาะข้อสอบในประเด็นนั้น ๆ เท่านั้น ทำให้ผู้อ่านไม่เห็นตัวอย่างข้อสอบประเภทอื่น ๆ หรือรายวิชาอื่น ๆ อย่างครบถ้วน และผู้แนะนำหวังว่าหากมีการพิมพ์ในครั้งต่อไป ผู้เขียนจะเพิ่มตัวอย่างการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายให้เห็นเป็นตัวอย่างครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

โดยสรุปแล้ว ผู้แนะนำชื่นชอบและขอเชิญชวนให้ผู้เตรียมสอบกฎหมายในระดับชั้นปริญญาตรี เนติบัณฑิต อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ เนื่องจากหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมตัวอย่างการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายทั้งที่ติงามและไม่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง อีกทั้งยังมีเทคนิคในการเขียนตอบข้อสอบ และตัวอย่างคำถามคำตอบที่น่าสนใจมากมายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเขียนตอบข้อสอบกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการเขียนตอบข้อสอบแล้ว ผู้อ่านยังได้ความสนุกเพลิดเพลินจากเทคนิคการเขียนที่สอดแทรกอารมณ์ขันของผู้เขียนด้วย และเมื่อผู้แนะนำได้อ่านเนื้อหาทั้งหมดแล้ว ผู้แนะนำก็ไม่แปลกใจเลยว่าเพราะเหตุใดหนังสือเล่มนี้จึงมียอดสั่งจองในเว็บไซต์ซื้อขายหนังสือกฎหมายอย่างล้นหลาม จนทำให้มีการตีพิมพ์มาจนถึงครั้งที่ 4 และจำหน่ายหนังสือหมดในระยะเวลาอันรวดเร็ว

ด้วยเหตุนี้ หนังสือ “คนที่ไม่ใช่ เขียนตอบอะไรก็ได้” เขียนโดย นันทัช กิจรนนทน และเทียนศิริ บุญโชควิฑูร จึงถือได้ว่าเป็นหนังสือที่ครบเครื่องเรื่องการเขียนตอบข้อสอบกฎหมายอย่างแท้จริง ควรค่าแก่การจับจองเป็นเจ้าของหนังสือเล่มนี้